

Historia i społeczeństwo. Nauka

WYMAGANIA EDUKACYJE

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Starożytnych umiłowanie mądrości-filozofia	Uczeń: – charakteryzuje podstawowe kierunki filozofii greckiej i rzymskiej;	Uczeń: – charakteryzuje poszczególnych filozofów greckich i rzymskich;	Uczeń: – charakteryzuje i wyjaśnia poglądy Sokratesa, Platona, Arystotelesa, sofistów, cyników;	Uczeń: – charakteryzuje pojęcia: stoicyzm, epikureizm, racjonalizm	Uczeń: – odnosi przykłady kierunków filozofii starożytnej w literaturze i sztuce
2. Wiedza o świecie i wszechświecie wśród starożytnych	- charakteryzuje podstawowe kierunki nauki greckiej: geografii, astronomii;	- charakteryzuje uczonych geografów greckich oraz ich odkrycia i dzieła;	- charakteryzuje wyprawy odkrywczo-handlowe;	- charakteryzuje związek między starożytną astronomią i religią;	- ocenia dorobek starożytnej nauki i nawiązuje do archeologii eksperymentalnej;
3. Antyczny świat wiedzy.	- charakteryzuje osiągnięcia starożytnych w geometrii, matematyce, fizyce i medycynie;	- charakteryzuje warunki powstania starożytnej nauki;	- charakteryzuje cechy nauki w starożytności;	- charakteryzuje rolę bibliotek w rozwoju starożytnej nauki, wyjaśnia i porównuje zapisy przyrzeczenia lekarskiego;	- wyjaśnia antyczne korzenie współczesnych dyscyplin naukowych;

4. Myśl średniowieczna.	- charakteryzuje wpływ Kościoła na rozwój nauki w średniowiecznej zachodniej Europy;	- charakteryzuje zdobycze cywilizacyjne Arabów;	- charakteryzuje stan wiedzy średniowiecznych mieszkańców Bizancjum i zachodniej Europy;	- charakteryzuje architekturę i rzemiosło w świecie cywilizacji zachodniej;	- ocenia, czy współczesna nauka zawdzięcza dużo kulturze i nauce arabskiej;
5. Narodziny i rozwój uniwersytetów.	- charakteryzuje narodziny uniwersytetów w Europie;	- charakteryzuje, jakie czynniki wpłynęły na utworzenie pierwszych uniwersytetów europejskich;	- charakteryzuje sposób funkcjonowania uniwersytetów w średniowieczu;	- charakteryzuje przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej;	- przedstawia efekty rozwoju uniwersytetów w średniowiecznej zachodniej Europie;
6. Wiedza najwyższym dobrem – świat renesansu.	- charakteryzuje pojęcia humanizm i renesans;	- charakteryzuje funkcjonowanie <i>respublica litteraria</i> ; ludzi nauki i literatury;	- charakteryzuje rolę mecenatu w rozwoju renesansowej sztuki i edukacji;	- charakteryzuje architekturę i sztukę renesansu;	- potrafi porównać poglądy myślicieli średniowiecznych i renesansowych w kwestii celów, jakim powinna służyć nauka;
7. Społeczne i polityczne teorie epoki wczesnonowożytnej.	- charakteryzuje myślicieli społecznych i politycznych XVI i XVIIw.: Niccolo	- charakteryzuje teoretyków absolutyzmu;	- charakteryzuje różnice dotyczące źródeł absolutyzmu monarszego w	- charakteryzuje główne dzieła myślicieli społecznych i politycznych:	- potrafi wskazać związki nauki z polityką w XVIIw.;

	Machiavelli, Thomas More, Erazm z Rotterdamu;		poglądach Bodina i Hobbesa;	„Księżę”, „Utopia”, „Pochwała głupoty”, Lewiatan”;	
8. Nauka epoki baroku.	- charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia nauki barokowej w dziedzinie astronomii, nauk przyrodniczych, matematyki, fizyki;	- charakteryzuje edukację w XVIIw.;	- charakteryzuje wielkie dzieła architektury baroku;	- charakteryzuje metody naukowe stosowane w XVIIw.;	- potrafi wyjaśnić na czym polegała siedemnastowiecz na rewolucja umysłowa;
9. Wiek filozofów.	- charakteryzuje główne poglądy i dzieła najważniejszych myślicieli oświeceniowych;	- charakteryzuje znaczenie pojęć: deizm, ateizm, prawa naturalne, liberalizm ekonomiczny;	- charakteryzuje nowożytnych filozofów: Johna Locke, Davida Huma, Adama Smitha, Voltaire, Denisa Diderota i encyklopedystów;	- charakteryzuje teorię poznania Immanuela Kanta, pojęcia racjonalizm, empiryzm, krytycyzm;	- porównuje założenia teorii Lockea i Kanta;
10. Nauka epoki oświecenia.	- charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia oświeceniowej nauki;	- charakteryzuje pojęcia: salon literacki, rokoko, towarzystwa naukowe;	- charakteryzuje rozwój chemii, fizyki, matematyki, astronomii, nauk przyrodniczych w oświeceniu;	- charakteryzuje wynalazki i dzieła w naukach ścisłych i przyrodniczych; rozwój szkolnictwa i tworzenie nowych wzorców	- wyjaśnia, czy dokonujące się w czasach oświecenia zmiany w polskiej edukacji Miały wpływ na kształtowanie się

				wychowania, Komisję Edukacji Narodowej;	nowoczesnego narodu polskiego;
11.Filozofowie a polityka.	- charakteryzuje ogólnie koncepcje państwa autorstwa Johna Locke'a, Ch. L. Montesquieu, J.J. Rousseau;	- charakteryzuje na czym polega monteskiuszowska teoria trójpodziału władzy i teoria umowy społecznej J.J. Rousseau;	- charakteryzuje przyczyny ukształtowania się absolutyzmu oświeconego;	- charakteryzuje oświeceniowe zasady we współczesnych konstytucjach;	- wyjaśnia, czy dziś w funkcjonowaniu nowoczesnych społeczeństw istnieje i jest przestrzegana tzw. umowa społeczna;
12.Technika wieku stali, pary i elektryczności.	- charakteryzuje najważniejsze wynalazki, które umożliwiły rewolucję przemysłową;	- charakteryzuje pojęcia: maszyna parowa, środki masowego przekazu, wykorzystanie stali w dziewiętnastowie cznej inżynierii, zastosowanie zjawiska elektryczności;	- charakteryzuje najważniejsze dzieła XIX- wiecznych wynalazców;	- charakteryzuje społeczne skutki rewolucji przemysłowej;	- potrafi wskazać w dostępnych źródłach informacji dzieła literatury i sztuki świadczących o panującej w XIXw. fascynacji postępem;

13.Ludzie nauki w XIXw.	- charakteryzuje główne osiągnięcia nauki w XIXw.;	- charakteryzuje najznamienitszych XIX-wiecznych filozofów;	- charakteryzuje dokonania w zakresie bakteriologii, chemii i fizyki, wkład polskich podróżników w poszerzanie wiedzy geograficznej,	- charakteryzuje postaci głównych naukowców oraz ich wynalazki i badania naukowe;	- wyjaśnia, które z osiągnięć dziewiętnastowiecznej nauki ma największy wpływ na życie współczesnego człowieka;
14.Pożegnanie z „naiwną miłością własną człowieka”	- charakteryzuje XIX-wieczną fascynację postępem;	- charakteryzuje znaczenie pojęć: kreacjonizm, ewolucjonizm, darwinizm, eugenika;	- charakteryzuje doktrynę psychoanalizy opracowanej przez Zygmunta Freuda;	- charakteryzuje konsekwencje darwinizmu i teorii psychoanalizy w naukach społecznych i refleksji etycznej w XIX i XX w.;	- potrafi wyrazić opinię na temat stwierdzenia, że koncepcje Darwina i Freuda odebrały człowiekowi jego wielkość i niepowtarzalność, w które wierzone aż do połowy XIXw.;
15.Nauka a utylitaryzm. Świat wiedzy w dwudziestoleciu międzywojennym	- charakteryzuje postęp w naukach ścisłych, przemyśle i transporcie;	- charakteryzuje przemiany w polskiej edukacji w okresie dwudziestolecia międzywojennego;	- charakteryzuje pierwsze badania nad pierwiastkami promieniotwórczymi i energią atomową;	- charakteryzuje osiągnięcia polskich uczonych w latach 1918-1939;	- potrafi omówić wpływ odkryć nauki na bieg historii;
16.Nauka drugiej	- charakteryzuje	- charakteryzuje	- charakteryzuje	- charakteryzuje	- potrafi ocenić,

połowy XXw.	przemiany cywilizacyjne XIX i XXw.;	najważniejsze wynalazki XIX i XXw.;	zmiany, jakie zaszły w środkach przekazu informacji i komunikacji;	rozwój badań kosmosu i inżynierię w XXw.;	jakie mogą być konsekwencje wyczerpywania się złóż surowców energetycznych;
17.Przemiany życia społecznego w XXw. w ujęciu socjologicznym.	- charakteryzuje znaczenie pojęć: społeczeństwo, zmiana społeczna, heterogeniczność społeczeństwa;	- charakteryzuje główne badania współczesnych socjologów;	- charakteryzuje przemiany społeczne w dziedzinie obyczajowości i kultury, jakie nastąpiły w wyniku I i II wojny światowej;	- charakteryzuje rolę Augusta Comtea, Herberta Spencera, Emila Durkheima w procesie kształtowania się socjologii;	- potrafi przedstawić najpopularniejsze wizje rozwoju społeczeństwa przyszłości;
18.Współczesne spory etyczne i światopoglądowe	- charakteryzuje główne problemy bioetyczne współczesnego świata;	- charakteryzuje problemy ekologiczne i prawa zwierząt;	- charakteryzuje problemy społeczno-kulturowe;	- charakteryzuje współczesne spory etyczne wokół uprawnień i granic poznawczych nauki;	- potrafi ocenić badania kliniczne przeprowadzane w krajach rozwijających się;

Historia i społeczeństwo. Swojskość i obcość

WYMAGANIA EDUKACYJE

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Grecy – pierwsi Europejczycy.	Uczeń: – charakteryzuje krąg cywilizacji zachodniej, greckie i rzymskie pojęcia barbarzyńcy;	Uczeń: – charakteryzuje na wybranych przykładach, kontakty Greków i Rzymian z ludami uważanymi przez nich za barbarzyńców;	Uczeń: – charakteryzuje wpływ wielkiej kolonizacji i wojen grecko-perskich na rozwój tych relacji;	Uczeń: – charakteryzuje ewolucję pojęcia barbarzyńca w cywilizacji starożytnych Greków;	Uczeń: – wyjaśnia na przykładach starożytnych Greków i Rzymian fenomen uznawania własnej kultury za kulturę prawdziwie ludzką;
2. Mężny barbarzyńca – kulturalny Rzymianin.	- charakteryzuje wzajemne wpływy kultury lateńskiej i kultur basenu Morza Śródziemnego;	- charakteryzuje pokojowe kontakty germańsko-rzymskie w okresie starożytności;	- charakteryzuje germańskie barbaricum;	- charakteryzuje rzymskich historyków przedstawiających obraz barbarzyńcy;	- potrafi porównać i ocenić współczesne rozumienie słowa barbarzyńca z tym, jak je rozumiano w Imperium Romanum;

3. Barbarzyńskie królestwa.	- charakteryzuje przemiany obrazu barbarzyńcy w kulturze rzymskiej w I-V w. n. e.;	- charakteryzuje proces formowania się państw europejskich na przełomie czasów starożytnych i średniowiecza;	- charakteryzuje stosunki barbarzyńców i ludności romańskiej w germańskich królestwach powstałych na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego;	- charakteryzuje rolę religii chrześcijańskiej w procesie formowania się państw europejskich;	- potrafi udowodnić, że antyk i chrześcijaństwo stanowią ideowe kamienie węgielne kultury europejskiej;
4. Chrześcijanie, heretycy i poganie.	- charakteryzuje, kogo w średniowiecznej Europie uznawano za swojego, a kim byli obcy;	- charakteryzuje genezę średniowiecznej herezji;	- charakteryzuje główne ruchy heretyckie epoki średniowiecza;	- charakteryzuje katarów, waldensów, husytów, walkę z heretykami – Dominikanie, Inkwizycja;	- charakteryzuje stosunek Kościoła w średniowiecznej Europie do heretyków i pogan;
5. W czasach krucjat.	- charakteryzuje genezę i konsekwencje antyjudajizmu w średniowiecznej Europie;	- charakteryzuje stosunki chrześcijańsko-islamskie przed okresem krucjat;	- charakteryzuje wzajemne postrzeganie się chrześcijan i muzułmanów w dobie krucjat;	- charakteryzuje główne zasady religii islamskiej;	- potrafi wyjaśnić na podstawie źródeł historycznych stosunek ówczesnych Europejczyków do muzułmanów;

6. Lud bez państwa, Żydzi w Europie średniowiecznej.	- charakteryzuje starożytne początki diaspory;	- charakteryzuje stosunek chrześcijan do judaizmu;	- charakteryzuje pierwsze centra społeczności żydowskiej na obszarze Europy;	- charakteryzuje przyczyny kształtowania się zjawiska antyjudajizmu;	- opisuje przyczyny kształtowania się zjawiska antyjudajizmu;
7. Mozaika etniczna Rzeczypospolitej.	- charakteryzuje czym był naród Rzeczypospolitej w rozumieniu ówczesnej szlachty;	- charakteryzuje jedną z grup etnicznych Rzeczypospolitej;	- charakteryzuje wszystkie grupy etniczne i narodowe Rzeczypospolitej;	- charakteryzuje stosunki wyznaniowe w Rzeczypospolitej Obojga Narodów;	- potrafi ocenić, czy wielonarodowość Rzeczypospolitej Obojga Narodów była zjawiskiem korzystnym czy negatywnym;
8. Nowożytna idea tolerancji.	- charakteryzuje zjawisko tolerancji i nietolerancji w świecie antyku;	- charakteryzuje tolerancję i nietolerancję w średniowiecznej i nowożytnej Europie;	- charakteryzuje poglądy Johna Locke'a na temat tolerancji w utworze: „list o tolerancji”;	- charakteryzuje poglądy Woltera w „Traktacie o tolerancji”;	- potrafi ocenić, czy postulaty Locke'a i Woltera zostały zrealizowane w dzisiejszym świecie;
9. Stary i Nowy świat.	- charakteryzuje Stary świat: Europa, Azja, Afryka;	- charakteryzuje Majów, Azteków, Inków;	- charakteryzuje plemiona zamieszkujące obszary obu Ameryk;	- charakteryzuje wiedzę Europejczyków przełomu starożytności i średniowiecza na temat miejsca i	- potrafi opisać największe osiągnięcia cywilizacyjne rdzennych mieszkańców Ameryki;

				znaczenia Europy w świecie;	
10. Europejczyk – misjonarz i konkwistador.	- charakteryzuje konkwistadora i metody jego działania;	- charakteryzuje podboje państw Meksyku, Inków, Brazylii;	- charakteryzuje los Indian pod rządami Hiszpanów i Portugalczyków, los ludów Ameryki, Afryki;	- charakteryzuje religijne aspekty europejskiej kolonizacji w czasach nowożytnych;	- potrafi ocenić obraz europejskiej polityki kolonialnej XV-XVIIIw. Przedstawiany w literaturze i kinematografii XX i XXIw.;
11. „Dzikie ludy” w oczach europejskich myślicieli.	- charakteryzuje relacje z wypraw odkrywczych;	- charakteryzuje narodziny mitu dobrego dzikusa;	- charakteryzuje poglądy M. de Montaigne’a, T. Hobbesa, J.J. Rousseau;	- charakteryzuje europocentryzm charakterystyczny dla wizji cywilizacji mieszkańców Starego Kontynentu;	- potrafi wyjaśnić, na czym polega zdaniem europejskich misjonarzy i myślicieli epoki nowożytnej cnota dzikiego człowieka;
12. Kolonializm, imperializm i rasizm.	- charakteryzuje przyczyny ukształtowania się koncepcji „brzemienia białego	- charakteryzuje narodziny rasizmu w Europie w XIXw.;	- charakteryzuje przykłady rasizmu i imperializmu azjatyckiego;	- charakteryzuje przemiany stosunków społecznych w Stanach Zjednoczonych od	- potrafi wyjaśnić, jaki wpływ miała idea „brzemienia białego człowieka” na działania Europejczyków w

	człowieka”.			XVIII do połowy XXw.	Azji i Afryce w XIXw. i na początku XXw.;
13. Literacki obraz „dzikiego człowieka”.	- charakteryzuje znane dzieła literackie, w których odnajdujemy nawiązania do mitu dobrego dzikusa;	- charakteryzuje polskich i obcych bohaterów reprezentujących wzór dobrego dzikusa;	- charakteryzuje „Jądro ciemności” J. Conrada jako krytykę dążeń imperialistycznych;	- charakteryzuje motyw szlachetnego dzikusa w piśmiennictwie europejskich myślicieli XVI-XVIIIw.;	- potrafi wypowiedzieć się na temat stwierdzenia, że zmysł moralny jest dla człowieka czymś wrodzonym i naturalnym;
14. Ruchy narodowe XIX stulecia.	- charakteryzuje pojęcia naród, idea nacjonalizmu;	- charakteryzuje nacjonalizm I połowy XIXw. i ewolucję nacjonalizmu pod koniec XIXw.;	- charakteryzuje sukcesy i porażki ruchów narodowych;	- charakteryzuje polski ruch narodowy na przełomie XIX i XXw. I główne cele ruchów narodowych w Europie;	- potrafi ocenić zjawisko XIX-wiecznego nacjonalizmu w świetle jego celów i następstw;
15. II Rzeczypospolita – państwo wielu kultur.	- charakteryzuje strukturę narodowościowo-religijną II Rzeczypospolitej;	- charakteryzuje sytuację prawną mniejszości narodowych;	- charakteryzuje relacje Polaków z Ukraińcami, Litwinami, Białorusinami, Żydami, Niemcami, Ormianami,	- charakteryzuje konflikty narodowościowe i ich wpływ na rozwój kultury mniejszości narodowych w II	- przedstawia problem wielokulturowości w odniesieniu do dziejów swojej miejscowości w okresie

			Tatarami w II Rzeczypospolitej;	Rzeczypospolitej;	międzywojennym;
16. Różne oblicza nacjonalizmu i rasizmu.	- charakteryzuje dzieje polskiego ruchu narodowego II Rzeczypospolitej;	- charakteryzuje przejawy i konsekwencje antysemityzmu w międzywojennej Polsce;	- charakteryzuje nacjonalizm ukraiński, rzeź wołyńską i akcję „Wisła”;	- charakteryzuje zbrodniczą ideologię nazizmu, nazistowskie państwo Hitlera, holocaust, apartheid;	- potrafi ocenić przyczyny popularności haseł nazistowskich w niektórych środowiskach w dzisiejszej Europie;
17. U źródeł współczesnej wielokulturowości.	- charakteryzuje zjawisko wielokulturowości we współczesnym świecie;	- charakteryzuje świat globalnych migracji;	- charakteryzuje politykę pluralizmu kulturowego;	- charakteryzuje zjawisko pluralizmu a rozwój kultury;	- potrafi ocenić, czy współczesne społeczeństwo polskie można określić mianem wielokulturowego;
18. Wielokulturowość – tolerancja i konflikt.	- charakteryzuje granice tolerancji w dzisiejszym świecie;	- charakteryzuje napięcia w czasach kryzysu;	- charakteryzuje wybrany spór światopoglądowy toczący się w dzisiejszym świecie;	- charakteryzuje źródła nietolerancji w dzisiejszym świecie;	- potrafi wskazać zagrożenia płynące z utożsamienia tolerancji z akceptacją;